I. N. J.

DISPUTATIO MEDICA INAUGURALIS

exhibens

HISTORIAM DE RUPTURA LIENIS,

Quam

VOLENTE DEO

Authoritate & Conſenſu Facultatis Medicæ

IN PERANTIQUA GERANA

SUB PRÆSIDIO

VIRI *Nobiliſſimi, Excellentiſſimi atq; Experientiſſimi,*

DN. JOANNIS PHILIPPI EYSELII, MED. D.

Anatom. Chirurg. ac Botanices Prof. Publ. Ordinarii, Facult. Med. Aſſeſſoris graviſſimi, P. L. C.

DN. PATRONI & PROMOTORIS SUI ÆTERNUM DEVENERANDI,

PRO LICENTIA

Summos in Arte Medica HONORES, INSIGNIA ac PRIVILEGIA DOCTORALIA, more Majorum ſolenni ac legitimo capeſſendi

Publicæ Eruditorum ventilationi ſubmittit

MICHAEL VANSELOW,

Stolpâ Pomeran. & Phyſicus Circuli Arnswaldenſis,

IN AULA COLLEGII MAJORIS

Ad diem 8. Septembr. Styl. Vet. Anno M. DC. XCVI.

ERFORDIÆ, Prelo MÜLLERIANO.

GENEROSISSIMIS, EXCELLENTISSIMIS, AMPLISSIMIS, NOBILISSIMIS, NEC NON DOCTISSIMIS DOMINIS,

DOMINIS DIRECTORI,

Cœteriſq;

STATIBUS

CIRCULI ARNSWALDENSIS,

DOMINIS PATRONIS AC PROMOTORIBUS SUIS SUMMO HONORI, AC OBSERVANTIÆ CULTU PROSEQUENDIS

in Gratitudinis teſſeram

Hancce

DISPUTATIONEM INAUGURALEM

dicat, dedicat & conſecrat

AUTOR

GENEROSISSIMI, EXCELLENTISSIMI, AMPLISSIMI, NOBILISSIMI, NEC NON DOCTISSIMI DOMINI,

DOMINI PATRONI.

VEre prudenterq́; ſapiens Romanus nominat ingratum, qui beneficium ſe accepiſſe negat: Ingratum, qui diſſimulat: Ingratum, qui non reddit: Ingratiſſimum, qui oblitus eſt. Non affero, quas ipſa dictitat natura, cauſas, & expreſſit optimus Præceptor peſſimi Neronis. Illud publicè profiteor: à nota hominis ingra-

grati, (cujus nomen etiam abhorreo, in aliis deteſtor) nullam ſupereſſe mihi excuſationis ſpeciem, ſi vel diſſimilem, vel negem, vel oblivione deteram collata veſtra, EVERGETÆ, *in me beneficia. Septennium effluxit cum munus mihi ordinarii veſtri contuleritis Medici, quod adhuc gratô agnoſco animô; ſed nihil habeo, quô id remunerare queam; Hujus loco mea offero officia nocte dieq́ promptiſſima paratiſſimaq́. Et hæc quoque cauſa, quare* VOBIS VIRI GENEROSISSIMI, *hanc meam Inauguralem inſcripſerim Diſputationem, etiam atque etiam rogans, ut levidenſe hoc benevola accipere velitis manu, & me, ut hactenus, veſtrô dignari pergatis favore. De cætero DEUM immortalem implorando, ut Vos Veſtrasq́ Generoſiſſimas & Nobiliſſimas Familias ſalvos & incolumes Neſtoreos jubeat vivere annos, ex intimis cordis penetralibus precatur*

HUMILLIMUS VESTER

MICHAEL VANSELOW.

FACULTATIS MEDICÆ IN ACADEMIA ERFURTENSI

p. t.

DECANUS,

JUSTUS VESTI,

MEDICINÆ DOCTOR ET PATHOLOGIÆ PROFESSOR PUBLICUS,

Omnium ordinum Academicos

Publico hoc PROGRAMMATE invitat.

Erffurti, Charactere Kindlebiano.

ARtem noſtram Medicam in via praxeos, h. e. in cognitione morborum, cauſarumque morbificarum admodùm conjecturalem, imò nonnunquàm fallacem eſſe, quotidiana loquitur experientia; hinc eſt, quod, ſi diverſi circa unum perſanandum ægrotum convocentur Medici, in opinionibus ſæpè valdè diſcrepent atque diſſentiant, ut hic illo, alter verò alio ægrum laborare morbo dijudicet. Uti vero diſſentientes ſunt circa morborum cognitionem interdum; ita etiam circa medicamentorum applicationem non ſemper conveniunt, licet quo ad morbos eorundemque cauſas à ſe invicem non diſſentiant, ſed quilibet ad ſuam provocat

experien-

experientiam, ſuaq́; crepat ſpecifica atq́; arcana, maximamq́; laudem mereri conatur: Et dum diſceptatio fovetur inter medentes, de corio luditur ægrotantis & occaſio ſanandi, (quæ tamen juxta *Hippocr. Aphor.* 1. momentoſa eſt) præterlabitur cum maximò decumbentis detrimento. Hujus mali cauſam qui deſiderat, is modò perpendat diverſas in Phyſiologia ſententias & plurimorum Medicorum nefandam φιλαυτίαν. Tantus enim hodiè eſt diſſenſus in fundamentis Medicis & tot fermè ſunt principia medica, quot Medici docentes aut ſcribentes, ut etiam eruditi, quò ſe vertant, neſciant ſæpiùs. Tanta etiam eſt hoc tempore inter carnales homines æmulatio, tantaque ſuperbia, ut quamplurimi Medicorum, vanæ gloriolæ atque pecuniæ inhiantes, nova non ſolùm excogitent principia, ſed etiam medicamenta, quæ tamen intentioni rariùs reſpondent, quibusque propterea carere potuiſſent, parùm perpendentes, officium Medici opus eſſe charitatis. Deinde etiam ob varias alias rationes plurima incerta in noſtra arte circa morborum curationes deprehenduntur: Quis enim neſcit, Medicinam paucis certis & infallibilibus, uno nomine pathognomonicis inſtructam eſſe

ſignis?

ſignis? Hinc communibus utplurimum debemus eſſe contenti & ob contraindicantia ſymptomata, malorumque ſyndromen in uno corpore concurrentium, res quandoque ita evadit obſcura, ut nec Oedipus divinare ſpecialiter poſſit morbum. Propterea in ejusmodi caſu dubio indicationes curativæ firmæ formari nequeunt, ſed talia ſecundum effatum noſtri *Hippocr.* ſunt applicanda medicamenta, quæ, ſi non juvent, ne ſaltem noceant. Quidam interdum morbi, licet ſint quoad cauſas & ſubjecta diverſiſſimi, ratione ſymptomatum non multum à ſe invicem differre videntur; hinc lithiaſin pro colico dolore & viceversâ, item colicam pro hyſterica pasſione &c. haberi & curari cernas ab iis, qui non exactiſſimam per longam experientiam ſibi acquiſiverunt ſignorum cognitionem. Si enim ulla pars Medicinæ eſt, quæ Medicum nobilitat, ſanè ſemiologia eſt. Non pauci corporis humani affectus, illorumque cauſæ poſt mortem demum cognoſcuntur & in cadaveribus diſſectis atque apertis inveniuntur: Ad horum cenſum pertinet cordis polypus, vaſorum & viſcerum rupturæ, de quibus in viventibus nulla occur-

runt

runt ſigna manifeſta. Ex quibus lienis rupturam Inaugurali ſuâ Diſſertatione examinabit Clariſſimus atque Experientiſſimus noſter Candidatus,

DN. MICHAEL VANSELOVV, Stolpâ-Pomeranus & Phyſicus Arnswaldenſis,

qui honeſtiſſimis natus eſt parentibus Stolpæ-Pomeranorum die 26. Decembr. A. O. R. M. DC. LXIII. Patre Nobiliſſ. atq; Doctiſſ. Dn. JOACHIMO VANSELOVV, redituum Sereniſſ. Ducis de CROYA Præfecto, Matre verò GERDRUTHA Drenckhan / qui optimi parentes dudum ex vita hac, & quidem Pater ante viginti tres, Mater verò ante duodecim annos, in æternam commigrârunt. In prima pueritia tam â parentibus, quàm domeſticis Præceptoribus in pietate, bonis moribus, literarumque rudimentis fideliter eſt inſtructus. Poſteà in patriam ſcholam translatus, ex publicis Præceptoribus præaliis laudat Viros Clariſſimos atque Doctiſſ. Dn. M. GEORGIUM VVEHLINGIUM, Rectorem fideliſſimum & DN. NORDHAUSEN, Con-Rectorem, ſub quibus tantos fecit in humanioribus & artibus liberalibus progreſſus, ut â modò laudatis Viris ad altiora dignus fuerit judicatus.

Quare

Quare Anno M, DC, LXXXII. Regiomontum adiit, ubi primùm Philoſophico operam navavit ſtudio, lectionesque tàm publicas, quâm privatas Celeberrimorum Philoſophiæ Profeſſorum ſedulò frequentavit. Deinde ad Medicam animum applicuit Artem, in eaque prima fundamenta avidè hauſit ex prælectionibus Excellentiſſ. atque Experientiſſ. Dnn. Med. Doctorum & Profeſſorum, LEPNERI, STARCKII & HARTMANNI, in illa Academia tunc temporis viventium: Sub manuductione etiam modò dicti Dn. Doct. STARCKII aliquoties humanorum cadaverum ſectiones vidit, excurſionibusque Botanici sſedulò ſimul interfuit. Año M.DC.LXXXV. ex Regiomantana Academia ad Francofurtenſem ad Oderam eſt profectus, ubi Excellentiſſ. atque Experientiſſ. Dnn. Med. Doctores & Profeſſores publicè prælegentes quàm diligentiſſimè audivit, ſectioni etiam urſi, â Dn. Doctore ALBINO adminiſtratæ, interfuit. Eodem Anno Lipſiam ſe contulit, in qua Celeberrima Academia itidem per annum dimidium ſubſtitit & famigeratiſſimos Medicinæ Profeſſores, Dnn. Doctores, BOHNIUM, AMMANNUM &c. in pu-

blicis

blicis lectionibus maximâ attentione auſcultavit. Anno ſubſequente VVittebergam venit, ubi Nobiliſſ. atque Excellentiſſ. Med. Doctores & Profeſſores, SENNERTUM, THILONEM & VATERUM, tam publicè, quàm privatim ſedulò audivit: Apud Dn. Doct. THILONEM Collegium Chymicum, Pathologicum & Practicum habuit, apud Dn. Doctorem VATERUM verò, Patronum Ipſius maximoperè colendum, integrum Medicum curſum abſolvit, dum per integrum fermè quadriennium fideliſſimâ in omnibus Medicinæ partibus Illius informatione uteretur. Diverſis etiam in hac Academia cadaverum humanorum diſſectionibus adſtitit. Demum in patriam redire cogitavit, iterque inſtituit; inter migradum verò dilectiſſiam acceſſit ac viſitavit ſororem, tunc anno ſubſequente Arnswaldiam eſt vocatus, ubi officium Medici ordinarii ſive Phyſici Ipſi tam à Circulo, quàm civitate eſt oblatum, quo munere per ſeptennium functus eſt & hucusque, praxin inſtituit per Dei gratiam benedictam atque felicem. Haud ita pridem ad perantiquam noſtram acceſſit Academiam &, dato albo Academico nomine ſuo, noſtram ſpecia-

li-

liter adiit Facultatem, modeſtè petens, ut in numerum Medicinæ Candidatorum reciperetur & ad conſveta examina admitteretur, quod non ſolùm obtinuit, ſed etiam in iisdem optimè ſtetit & promptiſſimâ reſponſione ad propoſitas quæſtiones talem ſe geſſit, ut dignus fuerit judicatus, cui ſummus in noſtra arte gradus conferatur. Supereſt Inauguralis Diſſertatio, quâ ſingularem quendam caſum de LIENIS RUPTURA futuro die ♂ publico Eruditorum examini eſt expoſiturus. Cui actui ſolenni ut Magnificus Dn. Pro-Rector, reliquique Proceres ac cives Academici honoratiſſimi, frequentes intereſſe velint, eâ quâ par eſt, humanitate rogantur & invitantur. P.P. ſub Sigillo Facultatis, die 6. Septembr. Anno M.DC.XCVI.

L.S.

HISTORIA.

ANnus jam volvitur Octavus cum Annæburgi, oppido non procul à Wittenberga disſito, ſectioni fæminæ violentâ & ſubitaneâ morte peremptæ intereſſem. Ea videbatur primum è læſionibus capitis extincta; nullibi enim niſi in hoc plagæ & vulnera reperiebantur; Eôdē tamē apertô, cauſa tàm ſubitaneæ mortis apparebat nulla; Hinc meritò reliqvi inſpiciendi erant ventres, licet nullibi ne quidem ſugillationis veſtigium compareret, præter quod abdomen inſigniter turgeret; Hoc igitur, ut etiam de ſuſpicione ingravidationis conſtaret, aperiebatur, & ecce totum ſanguine extravaſato, ſed prorſus fluido ſcatebat, cujus extravaſationis originem inquirendo, reperiebatur Lien in multas partes totaliter dis ruptus & qvaſi laceratus, ut etiam tranſitus digitis ubivis pateret; nondum

obſervata absq; præcedente eroſione vel vulneratione, qvalis contigit puellæ *apud Fernel. Barthol. L.5. c.9.* Neqve exinde Veſicam urinariam à retenta urina vel etiam ictu facile rumpi poſſe credo, licet in vulgus perhibeatur. Judicant etiam periti, veſicam urina nimis diſtentam & in ſublatione oneris gravioris, caſu ab alto, vel contuſione violenta diffringi & rumpi poſſe, ſed deficiunt hactenus exempla in hominibus notata: In bove qvôdam ſaginationi deſtinatô eandem disruptam eſſe ſcripſit *Ledelius ad Ephem. Collect.* Poſitô, qvod præ intempeſtivo pudore urinam diutius retineant, & ſibi exitium accerſant, id non ſtatim rupturæ veſicæ adſcribendum videtur.

§. III.

Aliter res ſe habet cum partibus corporis tenerioribus, membranis, fibrilis & vasculis membranoſis, qvæ ſæpius etiam levi injuriâ rumpuntur, indeq; etiam non ſemper cum vitæ periculo. Qvoties rumpuntur peritonæum in herniis, ligamenta in prolapſu uteri, vel inteſtini recti, vaſa lymphatica vel lactea in Hydrope, ſanguinea in caſu ab alto &c. De qvibus exempla collecta vid. apud *Bonet. in Sepulchret.* Ipſam Venam Cavam in qvodam, qvi ex alto lapſus, ruptam refert *Jacobus Sylvius Obſervatorum* in variis corporibus ſecandis.

§. IV.

Sed mirari etiam qvis poſſet, cur viscus Lienis molle, fungoſum & pendulum tam facile rumpatur, cur non potius ictui ceſſerit; niſi ejusdem ſtructura, figura, ſitus & connexio accuratius reſpiciantur. Licet enim non ſit viscus parenchymaticum è ſangvine concreto & vaſis tantum circumfuſo generatum, uti Veteri-

bus

bus videbatur, tamen propter texturam merè fibroſam, veſiculoſam & glanduloſam injuriis ejusmodi ſufferendis nullô modô par eſſe apparebit. Conſtat certè totum Lienis corpus fibris & filamentis tenuiſſimis minus concavis, neqve ab arteriis, venis aut nervis, ſed ipſa interiori tunica propagatis, identidem ſibi per transverſum & longitudinem occurrentibus mirè inter ſe inſtar retis complicatis & circa membranas qvoq; bifurcatis, qvæ à rupturis nullibi ſunt immunes.

§. V.

His fibrillis cohærent & veluti apum favi interponuntur cellulæ membranoſæ atq; tenuiſſimæ anguloſæ, a tunica interiore visceris productæ & expanſæ, indeq; ruptioni oppidò obnoxiæ, uti manifeſtè videre licet, qvando injectâ per arterias aqvâ, ſangvis probè eluitur, dehinc ligatâ venâ per arteriam inflatur & exſiccatur.

§. VI.

Qvid dicam de arteriis & venis innumeris per membranas & veſiculas ubivis diſſeminatis & contextis: Triplici vel etiam qvadruplici & pluribus ramis inſignioribus Arteria ingreditur in homine Lienem, qvi productis hinc inde ſurculis numeroſiſſimis ad modum ferè caudæ eqvinæ partim intra tunicas visceris, partim intra glandulas mox notandas abſumuntur & terminantur. Hos comitantur præterea tot tubuli Venarum in Liene præcæteris ampliores, qvoad tunicam tamen ibidem ſimplicem tenues admodum: Notatu enim hic valdè dignum eſt, tunicam exteriorem & craſſiorem venarum propè ingreſſum Lienis ſtatim in ipſo limine abire in tunicam ejus interiorem, quæ vaſorum involucrũ efficit, altera interna & tenuiore ramificationibus ſolùm

relicta. Taceo nervos & vaſa lymphatica in Liene exoriunda, de quibus quidem dubitarunt *Gliſſonius Anat. Hepat. Charleton Oecom. Animal. p. 191. Warthonus in Adenograph. & alii:* Eadem tamen nunc evincunt ſatis autopſiæ in brutis, præcipuè quando canes per aliquot dies ſola aquâ nutriuntur, dehinc ſuffocantur, & vaſa ſanguinea, circa Lienem citò ligantur, De quo uberius legatur *Frid. Ruyſch de Vaſis Lymphat. Diemerbrock Anat. cap. de Liene Sylvius Diſput. Med. V. Bohn. Circul. Anat. p. 292. Riverius Diſput. de Vita Agreſt. ſanitate.*

§. VII.

Sed his omnibus vaſculis præcipuè nervis forſan arctius cohæreret & ab injuriis ejusmodi extrinſecis ſe defenderet Lien, niſi circa eorum, præcipuè arteriolarum fines aſpergerentur corpuſcula nova, rara, laxa, fungoſa & friabilia, quæ Veteribus etiam propter mollitiem & friabilitatem ſub ſpecie ſanguinis congrumati imponebant; Glandulæ nimirum conglomeratæ & veſiculares per univerſam viſceris compagem diſperſæ, & uvæ quaſi botrum æmulantes, prout eaſdem primum obſervavit *Curioſiſſimus Malpighius de ſtructura Viſcerum & Warthonus in Adenograph.* Nunc verò cuivis Anatomico facilè patent, non ſolum in corporibus morboſis ex obſtructionibus Lienis defunctis, ſed etiam in belluis, canibus, ovibus, bobus, ſola visceris dilaceratione, vel quod curioſius artificioſa prius eluitione. *Conferatur Excell. Bohn. in Circul. Anat. & Blancard. in Anat. Reform.*

§. VIII.

Eum propterea in finem Conditoris ſapientiſſimi ſolertia viſcus tam nobile & fragile tamen proſpexit inſuper

 ſuper

ſuper duplici membranâ; Exteriore ſatis validâ à peritonæo propagatâ, quæ veluti marſupio communiter totum viscus comprehendit; Et interiore longè tenuiorè & rarâ, quæ etiam aërem per vaſa inſpiratum facilè tranſmittit, imò ab eodem rumpitur; multò minus ullô modô reſiſtere poterat ictui, modò extrinſeca membrana gravius fuerit læſa.

§. IX.

His accedit figura Lienis oblonga, interius ſima, exterius verò quâ coſtas ſpectat gibboſa, & in Homine in primis ſecus ac in ullo alio animali, craſſa, oblonga & rara. Hinc graviter percuſſa parte gibboſa, non poteſt, quin à parte concava recedat & cedendo nimium propter figuram oblongam graciliorem transverſim potisſimum rumpatur, uti in noſtrâ obſervavimus; ſi figuram obtinuiſſet undiq; rotundam, feliciùs proculdubio percuſſionibus reſiſtere valeret.

§. X.

Eô prætera locô ſitus eſt Lien ut injuriis ejusmodi externis reſiſtere haud queat, hæret enim in Hypochondrio ſiniſtro immediatè ſub coſtis, ibidemq; quoad partem gibboſam cohæret diaphragmati & reni ſiniſtro, quoad concavam omento & Ventriculo; Ex quo fieri nequit, quin percuſſis, imò fractis in ea regione coſtis viſcus ſubjacens, & propter connexionem cedere neſciens, graviter lædatur, quod æque forſan pulmonibus, Ventriculo, contingeret, ſi eôdem modô cohærerent, percuſſis ſæpius eorum regionibus; de quibus tamen nullibi inter tot obſervationes reperire hactenus licuit exemplum.

§. XI.

Graviſſima autem facta hic erat percuſſio, adeò, ut etiam coſta ſexta prorſus fracta videretur, eaque ſecuri, (utrum verò acuta vel obtuſa ejusdem parte, propter abſentiam latronis ignoratur) utraque tamen parte fieri potuit contuſio tanta, ut primum coſta & dehinc ſubjacens viſcus oblongum, laxum, & friabile diffringerentur. Sic Adoleſcens ille quatuordecim annorum *apud Tulpium* tantùm per jocum & inter ludicra puerilia ab alio procul dubio puero minus robuſto ſcipione fuit percuſſus, nihiloſecius cum lethali Lienis ruptura; Et *Maritus* ille *Lignizenſis*, cujus meminit *Excell. Bohn. de Vulner. Lethal.* tantùm baculo mediocri uxoris Hypochondrium ſiniſtrum percuſſerat, quæ tamen poſt horulam extinguebatur. Ita enim evenire neceſſe eſt, ut corpora quæcunque etiam duriora ſi fortiter percutiantur, & reſiſtere vel cedere ad minimum nequeant, frangantur, uti in fracturis Cranii, crurum, aliisque totô die obſervatur.

§. XII.

Eandem rupturam adjuvare potuit turgeſcentia viſceris à ſanguine & ſpiritibus. Erat enim occiſa aliàs mediæ ætatis plethorica & virago, in quà Lienem propter infinita vaſcula ſanguinea & compagem cellularum ſanguine arterioſo & ſpirituoſo turgeſcere oportuit, idque præcipuè poſt cœnam & inter dormiendum, tempore digeſtionis univerſalis, quô percuſſor miſeram noſtram trucidaverat: Patet ejusmodi turgeſcentia evidentisſimè, quando canibus ligatis licet arteriis & venis Lien extirpatur &

ſan-

ſanguis cum admiratione erumpit floridus ac ſpirituoſiſſimus.

§. XIII.

In aliis ſubjectis caſu occurrere poteſt tumor ipſius viſceris obſtructionibus & flatibus in veſiculis collectis & incluſis; Quando nimirum Lienem duriorem, ſcirrhoſum, vel flatibus ſolùm turgidum inclementius comprimi contigerit, idemque ſive propter duritiem, ſive ſolùm flatus incarceratos cedere nullatenus queat, neceſſum eſt ut per ſe & propter flatus compreſſos disrumpatur, ubicunque flatibus erumpendi ſpatium datur. Docent id hodiè experimenta phyſica, ubi aër arctius quàm par eſt, corporibus etiam ſolidiſſimis incluſus & incarceratus, eadem tamen beneficio elaſticitatis ſuæ rumpit & diffringit, quandocunque erumpendi anſa datur, qualia plurima *Vid. in colleg. Experim. Excell. D. D. Vateri* e. g. quando hôc modô rumpuntur ſæpius vitra ▽ repleta, marmora aliaque quando ſupervenienie frigore pori liquorum condenſantur, & aër arctius includitur: Quando vitra anaclaſtica ab incluſo aëre in pulverem minutiſſimum rediguntur, ſi fractâ ſolùm extremitate aëri exitus datur. Ex quo fundamento *Nicolaus Letterus Oenopola Amſtelodamenſis* vitra plurima ſolâ voce ſonora rumpere norat, de quo legatur *Morhoſſius* de ſcypho vitreo per ſonum fractô.

§. XIV.

Et hanc eruptionem conglomerati aëris præcipuam cauſam eſſe dixerim, quod percuſſus licet extrinſecus Lien, non tamen in parte gibboſa, ſed ſima potiſſimum & frequentius rumpatur, uti contigit

 puero

... aliquo cujus men-
tionem ante è *Bohnio* fecimus, quando extrinſecus per-cutitur Hypochondrium, neceſſariò ſubjacens commo-vetur aër fortius ad interiora, maximè autem viſceri ipſi incluſus, idque quando inter tot anfractus exitum tàm ſubitò invenire nequit, quam facillimè interiora dilacerat.

§. XV.

Ex his omnibus verò cuivis ſatis patere arbitror, quam ridenda, imò prorſus deteſtanda fuerit cura Empyrici cujusdam apud *Hieronym, ab Aquapendent. Operat. Chirurg.* qui Lienes à ſcirrho induratos malleo per-cuti juſſit; quam tamen Eques quidem Melitenſis, re-ferente *Boneto in Sepulchret. L.3.ſ.17. obſ.18.* paſſus eſt hôc modô inſtitutam: Extensô nimirum ægrô in menſa chartâque mundâ Lieni appoſitâ ſecuris aptabatur ſub-tiliſſimâ acie prædita, quæ totis viribus bis terve per-cutiebatur, quousque ab ictu dolor maximus percipe-batur, & chartâ illæsâ permanente ſcirrhus in duas partes diffiſſus, tactu percipiebatur: Quam etiam *Her-cules Saxonia Prælect. Pract. p. 2. cap. 28.* celebravit, ſed me-liori jure exploſerunt *Cardanus L.8. de varietate rerum cap. 44. Maſſar. L.3. Pract. c. 17. & Riolanus L. 2. Enchirid. Ana-tom. c. 26.* Quantò enim fragilius durum eſt molli, tan-tò facilius hâc ratione dilacerabitur Lien ſcirrhoſus, ali-às per naturam friabilis, cum fatali prorſus eventu, quem à Medico cauſari impium & damnoſum eſt.

§. XVI.

Sed notatu valdè dignum, quod regio Hypochon-drii ſiniſtri in noſtra occiſa, licet tàm graviter percuſſa,

ut

ut coſta ſubjacens frangeretur, quoad integumenta prorſus tamen illæſa manſerit, quale quidem etiam *Tulpius* & *Fallopius* obſervarunt locis citatis: Procul dubio, quia cutis & muſculi meris fibris mirificè contextis & glutine quôdam irrigatis conſtant, quæ ubivis cedere ac recedere poſſunt, ſecus ac viſcera ejusmodi fungoſa, friabilia; Unde etiam Pulmones, Ventriculum, inteſtina, uterum, &c. licet eôdem modô graviter percutiantur ſæpius, nunquam autem disrumpi antea obſervavimus.

§. XVII.

Sed magis adhuc mirum quod ab ictu tantô & quidem ſecuri factô nullum veſtigium, ne quidem ſugillatio, vel flavedo apparuerit: Hujus autem cauſa apparebat abdomine fœminæ apertô, quod totum ſanguine fluido repletum reperiebatur: Quoniam enim ruptis in Liene vaſis ſanguineis majoribus ſanguis confertim effluxit in cavitatem abdominis, neceſſariò ſanguis etiam intercutaneus eò omnis fuit derivatus, ut in poris cutis, quamvis graviter contuſis reſtitare ne quicquam potuerit; quod tamen in ſugillationibus vel vexationibus fieri poſſit, tàm notum, quàm quod notiſſimum.

§. XVIII.

Quod autem ſanguis iſte copioſus in abdomine reperiundus, tàm fluidus nec grumoſus fuerit, id copiæ potiſſimum lymphæ, quam ruptis ſimul tot vaſis lymphaticis Lienis & vicinarum partium extravaſari neceſſum fuit, tribuendum arbitror. Erat aliàs plethorica vel potius phlegmatica, uti poſt mortem videbatur.

Cui

Cui accedit, quod ſanguis è Liene vulnerato erumpens communiter dilutior reperiatur, non quod ſcoriæ ibidem melancholicæ ſanguineæ ſecernantur, (nullus enim locus ibidem ſecretionis vel collectionis reperitur) ſed quod ſpiritibꝰ animalibus per nervos copioſiſſimos eò corrivatis, largiſſimè perfundatur & reſolvatur.

§. XIX.

Atque larga hæc optimi & ſpirituoſiſſimi ſanguinis extravaſatio etiam cauſa mortis præcipua fuit. Conſiſtit nempè vita noſtra fundamentaliter & radicaliter in ſanguine, unde unicè & proximè aura ſeu ſpiritus vitalis, author & director omnium motionum vitalium reſtituitur & redintegratur continuò: Hôc igitur ceu fonte deſtructô vel ſublatô, tollitur neceſſariò omnis vita; & absquè hoc pabulo & fomite ne momentum quidem durare poteſt flammula vitalis. Refert *Bonetus in Sepulch. p. 1626.* quod in Italia verberibus ad necem usque cædantur quidam, quos quartâ demum die & absque notis mortis extrinſecis perire volunt nefarii; idque ſequ. modô: Utuntur, inquit, ſacculis in tucetorum aut hillarum formam effictis, arena refertis, quibus in numerum artus & truncum repetitis ictibus feriunt, certo dimenſo, eô modô exceptus vix dolorem aliquem percipit, ſed liberatus, laſſitudinis ſenſum percipit, eaque die & poſtera ὀρθάστατος eſt, tertia fit Clinicus & quarta extinguitur: Quod ſi fiat, procul dubio ſanguinis extravaſationi tribuendum venit, quando crebris ejusmodi ictibus inſtrumentô elaſticô inductis, non tâm cutis, quam viſcerum interiorum venulæ rumpuntur, indeque ſanguinis circulus prorſus turbatur. Novi quidem, quod graviores Regionis Epigaſtricæ &

Hypo-

Hypochondriorum percuſſiones etiam citra rupturam aliquam vel hæmorrhagiam mortem intulerint ſubitaneam, quatenus vehementi concuſſione ſeptum nervoſum & nervi Hypochondriorum compreſſi & irritati in ſpasmos rediguntur, per quos Reſpiratio ſubitò intercipitur, & ſi aliquantisper durat, hominem è vivis tollit, uti videre eſt apud *Bobn. de Letbal. Vulner.* Ejusdem tamen mortis in noſtra nullum reperire potuimus indicium.

§. XX.

Sed nunc etiam disquirendum erat, quibus ſignis ejusmodi ruptura Lienis, etiamſi non ſemper adeò enormis, & in vivis adhuc cognoſci poſſit, ut Cura, ſi quæ locum habeat, eò citius & tutius adminiſtrari queat: Ea verò, uti in aliis ſi non infallibiliter, ſatis tamen probabiliter colligi poterunt ex Antecedentibus, Concomitantibus & conſequentibus: Requiritur ſanè ad rupturam gravis aliqua contuſio vel percuſſio quocunque etiam inſtrumento & in ipſa regione Lienis; Cujus deinde ſuſpicionem auget, ſi latere minus veſtito & aperto, vel etiam inclinato ictus recipitur, tanto enim gravius viſcus tùm lædi neceſſe eſt: Ita Lienem in ipſa inſpiratione hominis percuſſum eò magis rumpi credo, quò magis tùm temporis exteriora verſus adigitur, & ſpiritibus turget. Si læſus adhuc vitâ & ſenſibus gaudet, indicabit inſignem dolorem intimius à plaga perceptum: Et ſubſequenter ſtatim virium lapſus, animi deliquia, ſenſus gravativus in inguinibus, fluctuatio ſanguinis effuſi, & quæ plura alia à Medico perito oppidò diſcernenda.

§. XXI.

Diſquiſitione potius dignum, utrum vulnera ejusmodi

modi Lienis lethalia eaq; ſimpliciter & abſolutè talia ſint? Negativam ſuadere poſſem, quod viſcere hôc tanquam ignobiliori & ad vitam minus neceſſario, animal facile carere poſſit. Vidi aliquoties extirpationes Lienis ab *Excell. D. Vatero* Præceptore meo æternum colendô, in canibus feliciſſimè inſtitutas, cujus & ego plus vice ſimplici experimenta feci absque jactura virium vel actionum quarumcunque, præter quod communiter alvus in iis non ritè ſuccederet & excrementa ſæpius pultacea, albeſcentia excernerent; procul dubio propter bilis inertiam quam in Liene potiſſimum præparari & in Hepate tantùm ſecerni jam tùm indicarunt *Malpighius, Gliſſonius, Bohnius & alii*; Et nos in canibus iſtis pallidam ſemper & aquoſam deprehendimus. Talem excisionem Lienis etiam in homine ſuccedere poſſe ſalva vita, præter Veteres, *Plinium Hiſtor. Natur. L. 11. c. 37. Paracelſ. T. 3. part. 9. Leonhard. Fiorovantam, Rouſſetum & alios* etiam Recentiores perhibent, uti videre licet *in Ephem. Germ. Ann. 3. obſ. 195. & ex iis apud Bonet. in Med. Septentr. P. 1. L. 3. Sect. 29. c. 12. it. P. 2. p. 489*; Quorum tamen fidem ſuſpectam reddere conatur *Diemerbroekius, Highmorus, Conringius, Knoblochius & alii*, objicientes, nobiliſſimum viſceris hujus uſum, copioſisſima & inſignia vaſa ſanguinea, lymphatica, nervorum plexus, ſitum profundum, & arctiorem cum vicinis partibus connexionem.

§. XXII.

Nos uti extirpationem talem in Homine ſummè quidem periculoſam & minus tutam eſſe concedimus facile, ita tamen non abſolutè impoſſibilem judicamus, non tam exemplis, quàm rationibus perſuaſi; Eundem

enim in brutis nobiliſſimum uſum, eadem vaſa ſanguinea, lymphatica & nervoſa, easdemque ferè connexiones Lien habet, quem tamen nihiloſecius iisdem eximi ſine vitæ excidio poſſe, nullum amplius dubium; Propterea autem ab exciſione eâque artificiali & providâ ad rupturam ejusmodi fortuitam & profundam non licebit concludere. Ibidem antecedunt curioſisſimæ vaſorum ligaturæ, ſeparationes circumſpectæ, aliæque cautelæ, quæ in rupturis ejusmodi profundis nullô modô locum invenire queunt, indeque citra omne dubium pro ſimpliciter & abſolutè lethalibus reputanda. Non apparet, quomodo eô caſu ſanguinis extravaſatio tàm ſubitanea impediri, vulnus conſolidari, aut vaſa ſolùm ligari, aliaque funeſta ſymptomata præcaveri poſſint; Caſu vulnerans Lienem, non præmeditatur certè ligaturam vaſorum præparatoriam, neque ab adſtantibus ipſis Chirurgis præſtari poterit. Ideò omnium vaſorum & ramorum ſanguineorum eximiorum, Arteriæ magnæ, venæ cavæ, venæ portæ ipſarumque ramorum, Splenici, Hepatici, Meſenterici, Cœliacorum, Iliacorum, Emulgentium & ſimilium vulnera ſimpliciter & abſolutè lethalia ſunt; cum vaſa hæc ima corporis occupent, ac profluentem proinde ex ipſorum vulnere ſanguinem inhibere nec artis, nec manus dexteritas, nec doctum ſufficiat conſilium: Multò magis ſi ejusmodi vaſa in ipſis viſceribus ſimul vulnerantur. Nullibi *Galenus* vel alii aliàs Curioſi Obſervatores abſciſſum vel ſolùm graviter ſauciatum Hepatis lobum ſanatum fuiſſe docent: Ille qui jaculô immiſſô vulnerabatur, prius quam concio dimitteretur, vel ubi forum adhuc frequens erat moriebatur apud *Hippocratem* 5.

 Epidem.

Epidem. Tb. 61. Portiuncula procul dubio minima Hepatis fuit abſciſſa, quam feliciter ſanatam obſervavit *Fabr. Hildanus in Helvetio*, qui tamen paulo poſt febre continuâ correptus interiit; Ubi verò jecinoris, Portæ i. e. Vaſa majora percuſſa ſunt, impoſſibile eſt ægrum ſervari poſſe, cum ſanguis ob loci incommoditatem nec ſiſti, nec vulnus ob læſionum complicationem tractari queat debitè, nihilque propterea reſiſtat, quàm ut præter remedia applicandi impoſſibilitatem, vomitus ac dejectiones cruentas, deperditis cum ſanguine viribus, ipſa brevi exſpiret anima, uti loquitur *Latinus Hippocrates Celſus.* Idem prorſus judicium erit de vulneribus Lienis, Hepati quoad ſubſtantiam, ſtructuram & functiones prorſus analogi, cujus quidem rariores extant obſervationes.

§. XXIII.

Dixi verò notanter, quod præſens Lienis ruptura propter vaſorum ſanguineorum & his continuatarum cellularum læſionem, indeque funeſtas & incompeſcibiles hæmorrhagias æque ac in Hepate & aliis viſceribus ſimpliciter & abſolutè lethalis fuerit; Aliàs nullum eſt dubium, quod etiam hujus viſceris vulnera interdum ſolùm per accidens vel utplurimum lethalia aut ſolùm inſanabilia ſint; Fieri enim poteſt, ut Lien ſolùm ſuperficietenus citra vaſorum vel veſicularum majorum læſiones vulneretur, ubi certè non ſemper vitam periclitari conſtat; quale forſan illud Lienis vulnus in Milite fuit, quod tàm feliciter curabat *Carpus*, cujus curandi rationem quoque expoſuit *Foreſtus L. 6. Obſervat. Chirurg. Obſ. 6.* Hâc ratione etiam Hepatis portiunculam prorſus abſciſſam ſanatam fuiſſe obſervavimus antea, unde

non

non inepte *Gliſſonius Anat. Hepat. c. 9. Vulnera, inquit, ſi caeſim infligantur, vix fieri poteſt, quin vaſa lædantur; ſin punctim fiant, poterunt vaſa fortuitò evadere*: Sunt quidem neceſſario vulnera illa mortifera, maximè quæ vaſa pariter & parenchyma (potius veſiculas) diſcindunt, illa tamen periculô quoque haud carent, à quibus parenchyma ſolùm læditur, ſanguis enim ad ea loca affluens impurus eſt & bili commixtus, nec facilè evacuari poteſt; Vel ſi id contingat, partes tamen ab invicem disjunctæ, (friabiles cum ſint, glutineque illô careant, quô aliæ partes denuò facilè coaleſcunt) ægrè admodùm conſolidantur. Omnes ergo contuſiones, rupturæ & vulnera Lienis uti & Hepatis viſcerum analogorum ſunt periculoſa plus minus, vel lethalia prorſus, quale noſtrum fuit.

§. XXIV.

Pro diverſitate harum circumſtantiarum etiam eventus erit varius. Si nudæ contuſiones abſque ruptura vaſculi vel veſiculæ ſanguinis & reliquorum humorum tranſitus erit difficilior, vel prorſus impeditus, unde neceſſario ſtagnatio ſanguinis, inflammatio, Febris, ejusdem ſymptomata præcipuè tuſſis & Vomitus; vel ſi longius protrahitur, eroſio veſicularum à ſtagnante ſero & ſanguine indeque ulceratio ſequuntur, & ſpes omnis conclamata; Sin verò contingat ut in ſubjectis Phlegmaticis, Melancholicis glandulæ magis comprimantur etiam citra inflammationem, reſtitabit ſerum & ſanguis, unde viſcus ſucceſſivè indureſcit, & niſi reſolvatur prudenter, in Cachexiam, Atrophiam, & Hydropem incurabilem deſinit. Ubi ſimul tunicæ & vaſcula exiliora læduntur, ſanguis & lympha neceſſario exſtil-

lant, & niſi Artis naturæque ope conſolidetur ſtatim vulnus, non ſolùm viſceris ipſius, ſed etiam vicinarum partium, imò inguinum, quô decumbit ichor putreſcens, corruptionem inſanabilem, & ex hac oriunda ſymptomata innumera relinquunt; Ruptis verò vaſorum propaginibus inſignioribus non poteſt non, quin ſangu s ubivis confertim erumpat, atque ſubactis adeò omnibus ſpiritibus inter Lipothymias ſubitò extinguatur læſus, uti miſeræ noſtræ contigiſſe obſervavimus.

§. XXV.

His omnibus ſuppoſitis & cognitis judicare qvoq; facile erit de tempore eventus. In ſimpliciter lethalibus enim vita communiter vix ad aliquot horas conſervari poteſt, rarius aliquot dies ſupervivunt, quod tamen non impoſſibile ſi forſan vulneris labia anguſtiora ſint, aut caſu, vel quocunque adminiculo ſubſideant, & extravaſatio ſanvinis aliquantisper ſupprimatur. Ita vulnera ipſius cordis ventriculos penetrantia nihilo ſecius vitam aliquamdiu ſuperſtitem eſſe ſinunt. *Tulpius Obſ. L. II. c. 8.* habet exemplum occiſi cujusdam, qui biduum vixit poſt evidens vulnus inflictum cordi, diaphragmati, ventriculo & Hepati: *Bonetus* quendam, cui quaternis ex bombarda globulis quidam medium Cor trajecerat, ad quintum diem ſupervixiſſe vidit, uti refert in Sepulchret. p. 1609. Alium, cui cordis ventriculus dexter cultro transfoſſus, non ſolùm ex ſuburbio pedibus domum, ſed etiam per quinq; dies vixiſſe refert *Thom. Bartholinus Hiſtor. 77. Cent. 1.* Sed quod magis mireris: Alios æque gravisſimè vulnerato & lacerato corde ad ſeptum, nonum, imò decimum ſeptimum diem protraxiſſe teſtatur *Bonet l. c.:* Cum tamen creditum aliàs

ſem-

ſemper fuerit, non poſſe quenquam vulneratis cordis ventriculis ad unius horulæ momentum vitam producere; quod etiam abſolutæ veritatis eſſet, niſi ſangvinis, tanquam vitæ fontis, effuſio quocunq; adminiculo interdum coërceretur; Sed in iſtis exemplis modò anguſtia vel obliquitas vulneris, modò pericardium adhærens, modò grumi ſanguinis interpoſiti, modò alia moram quandam ejusdem fecerunt, uti ex obſervationibus iſtis colligere licet. Idem fieri poteſt circa Lienis vulnera licet abſolutè lethalia. Cor quidem vulneratum propter muſculoſam ſubſtantiam promptius ac Lien ſe contrahere, ſed è contrario continuis etiam motibus periſtalticis vulnus rurſus dilatare poteſt. Reliquæ verò minus lethales læſiones non habent certos terminos, ſed pro diverſitate vulnerum & ſymptomatum complicatorum modò citiùs, modò tardius terminantur.

§. XXVI.

Progredimur igitur ad curam, ſi quæ locum in aliis invenire poſſit, legitimè & ex Artis fundamentis adminiſtrandam. Hæc enim requirunt, ut contuſio vel ruptura quantum fieri poteſt citò conſolidetur, ſanguis jam tùm extravaſatus ritè evacuetur, ſtagnans in viſcere reſolvatur, extravaſatio ulterior aliaque ſymptomata graviora impediantur & vires conſerventur; Id quomodo & quibus è tribus fontibus petitis remediis impetrari poſſit & debeat, nunc videbimus.

§. XXVII.

Qvoniam verò affectus noſter ad ſolutiones continui & vulnera ſpectat, prima & præcipua remedia ſuppeditabit etiam Chirurgia & inter ea Venæ ſectionem remedium omninò generoſisſimum & efficacisſimum

in

in quibuscunque vulneribus & rupturis, quicquid etiam *Helmontius* ejusdemque ſectatores *Cornel. à Bontekoe*, *Gebema* & alii contradicant: Hôc certè remediô præcavere poſſumus effuſiones nimias & impetuoſas ſanguinis per vulnus, non quod totius Maſſæ ſanguineæ circulus revellatur planè ab ipſa parte læſa; ſed quoniam alterâ parte remota exitus datur, impeditur ſimul, ne tàm impetuosè ad locum affectum ruere queat. Interim mora & locus remedia interna applicanda conceditur Medico: Neque metus eſt, quod hâc ratione vires ægri perdantur magis, imò potius conſervantur, quando hæmorrhagiæ vulneris præcaventur: Fieri autem debet ſectio venæ in parte quâdam remota, ut eò quoque derivetur motus ſanguinis, & in principio ſtatim antequam ſanguis & ſpiritus effunduntur, idq; repetitis pro neceſſitate vicibus & moderatâ quantitate pro ratione plethoræ, ne vires unica & largiori evacuatione labaſcant, in quo ſanè maximum felicioris eventus momentum ſitum eſſe, Ratio & Praxis docent. Præſervat præterea V. S. ſanguinem à ſtagnatione, commovendo ſcilicet à parte affecta, indeque viſcus læſum & partes vicinas contuſas ab inflammatione, conſequenter ab exulceratione, febre aliisque ſymptomatibus aliàs à vulneribus vix ſeparabilibus.

§. XXIIX.

His obſervatis non opus erit ſcarificationibus vel hirudinibus aliàs quoque evacuationi & revulſioni ſanguinis dicatis; Opus tamen erit interdum inciſione & apertione loci contuſi, præcipuè ſi integumenta ſuperſtrata ſimul quoque graviter conquaſſari contingat, citra vulnus apertum; Tunc enim commodius & felicius

lon-

longè vulneraria adſtringentia & defendentia viſceri immediatè applicari poſſunt, & ſanguini jam tùm extravaſato exitus datur: Inciſio inſtituitur ex artis legibus juxta longitudinem muſculorum, ne motrices eorum fibræ prorſus reſcindantur, cavendo quoque ſimul nervos hypochondriorum huc inſigniores excurrentes, quemadmodum in extirpatione Lienis obſervamus. In noſtra quidem propter nimiam & lethalem rupturam viſceris prorſus fruſtranea fuiſſet, in qua præterea etiam coſta fracta & introrſum depreſſa fuiſſet reducenda.

§. XXIX.

Sed contingit etiam non rarò quod leviter tantum rupto viſcere ſanguis vel ſolum ſerum ejusdem ſenſim & inſenſibiliter extillet in cavitatem abdominis ibidemque corruptionem & putredinem inducat, cujus Diagnoſin febricula lenta, dolor in inguinibus, decubitus materiæ extravaſatæ pro diverſo ſitu corporis aliaque ſymptomata manifeſtant: Quô caſu rurſus apertio requiretur, ſive mediante inciſione, ſive cauterio potentiali, non tamen in hypochondrio, ſed inguine potius ſiniſtro, ut eò facilius putreſcens evacuari poſſit ichor. Et quemadmodum in hypochondriis nervi inſignes, ita hic vaſa hypogaſtrica obſervanda, ne lædantur graviter. Evacuatô ſanguine vel pure ſequetur facile conſolidatio, ſi natura arte juvatur.

§. XXX.

His enim remediis Chirurgicis etiam in ſubſidium veniunt pharmaceutica: & inter ea præcipuè Traumatica interna, vel etiam ſi vulnus conjungitur, exter-

na,

na. Quoniam verò hæc latiſſimè patent, & ſub ſe non ſolum adſtringentia, ſed etiam ſanguinis balſamum reſtituentia, grumeſcentiæ ejusdem & putredini reſiſtentia comprehendunt. Præ reliqvis omnibus primum opus eſt adſtringentibus, ſive terreis, ſive balſamicis, mucilaginoſis, auſteris, acidis, opiatis, vel ex his miſtis, quibus vaſcula læſa citò conſtringantur, contrahantur & ſanguis ipſe inſpiſſetur quodammodò, ne tantô impetu ad partem affectam ruere queat, quousque vulnera ſeu rupturæ coaleſcant. Præſtabunt id, (niſi læſio prorſus incurabilis fuerit) feliciter ſatis è vegetabilibus: *Radices* Tormentillæ, Biſtortæ, Symphiti, Ariſtolochiæ rotundæ, *Herba* Milleſolii, Alchimillæ, Sanniculæ, Ulmariæ, Vincæ per vincæ, Burſæ Paſtoris, Heder. Terreſtris, Fol. Quercus, Myrti. *Flores* Hyperici, Roſarum, Papav. erratici. *Succi, Reſina & Gummata ſelectiora*, Thus, Maſtiche, ſanguis draconis, Tragacanthum, Opium. *Ex animalibus* C.C. uſtum, Spodium, albumen ovi in ſole exſiccatum. Et tandem è Mineralibus, Lapis Hæmatitis, Bolus armena, Terra ſigillata, Catechu; Crocus Martis adſtringens, Terra vitrioli dulcis ac tandem pulvis teredinum, qui nunquam me fefellit: O, ſarcocolla &c. è quibus jam tùm compoſita egregia extant e.g. Pulveres Styptici, Anodyni, ſtegnoticus Guttmanni, ſperniola Crollii, Tragæa Granorum Actes, Eſſentiæ vulnerariæ, Liquores ſtyptici & ſimilia; Vel pro lubitu & circumſtantiis ex tempore nova parari poſſunt, *Dolæus in Encyclopædia Chirurgica p. 760.* commendat mirificè Tincturam ſuam ſtypticam ex Oleo Martis, Tinctura Catechu, Anodyna & Spiritu Vini, quem videre licet.

§. XXI.

§. XXXI.

Quod ſi vulnus ſimul extrinſecum ad Lienem usque pertingat, effectum iſtorum remediorum internorum feliciorem reddere poterunt extrinſecus applicata ſtyptica : Commendantur valdè á recentioribus Practicis Spiritus Vini in quibuscunque hæmorrhagiis ſiſtendis, ſi vulneri per ſiphonem injectus, vel quocunque modô applicatus ; procul dubiô, quia ſanguini immediatè applicatus partes ejus ſeroſas digerendo magis excoquit quaſi & inſpiſſat non ſolùm, ſed etiam fibras vaſorum exſiccat & conſtringit ; Gaudet enim partibus Salino-ſulphureis vel balſamicis cum energia exſiccantibus ; unde etiam non tantum phlegmaticum, quàm rectificatiſſimum ſpiritum eumque camphoratum eligendum eſſe judico, in moderata vel parca tàm quantitate adhibendum, ne copiâ ſuâ totam maſſam ſanguinis vel ſpirituum in fervorem redigat. Ex eôdem fundamentô ſpiritus Terebinthinæ ſanguini emiſſo recenti permiſtus, eundem in momento quaſi coagulat, ſine ſeparatione ſeri, non ut ab acidis fieri ſolet in grumum friabilem, ſ. tenacem ac gummoſam ferè maſſam ; ſecedente paulo poſt ac ſupernatante fluido illo Oleoſo propè omni : Aliàs etiam decocta è plantis vulnerariis & balſamicis, è Rad. conſolidæ, Tormentillæ, Angelicæ, Burſa Paſtoris, Floribus Hyperici, Maſtiche, Myrrhâ, Aloe & Melle roſato, &c. pro injectionibus tepidis ſufficere poterunt, uti in vulneribus Thoracis aliisque ſolenne. Blanckardus in Chirurgia etiam commendat calcem Vivam extrinſecus applicatam tanquam inſigne Euporiſton ad ſiſtendum ſanguinem &

præcavendam inflammationem. Emplaſtra ſtyptica cuivis Chirurgo nota ſunt.

§. XXXII.

Monendi verò ſunt Chirurgi, nè quod vulgo ſolent, digeſtivis abutantur, his etenim viſcera ejusmodi, aliàs fungoſa, poroſa, & humoribus turgida, laxantur magis, oſcula vaſorum & veſiculæ aperiuntur, ſerum exſudat, undeque ulcerationi occaſio largiſſima datur. Neque tamen generoſa nimis adſtringentia v. g. Liquor ſtypticus Weberi aliaque Vitriolata aut aluminoſa injiciantur vulneri, ne ſanguis extravaſatus prorſus cogatur in grumos ejusque exitus denegetur.

§. XXXIII.

Contingit autem non rarò, quod à contuſione ſolùm veſiculæ & glandulæ quædam Lienis comprimantur vel pauciſſimæ rumpantur intimius, unde tamen ſtagnatio ſanguinis, tandemque putredo & corruptio viſceris ſubſequitur: Eô fine conveniunt potius præter venæ ſectionem vulneraria, quæ ſanguinem à grumeſcentia defendunt, grumefactum jam reſolvunt & inflammationi aliisque exinde oriundis innumeris ſymptomatibus reſiſtunt; Id præſtabunt magis Salina Alcalia, Sulphurea, ſperma Ceti, Balſamum Sulphuris, de Peru, de Copayva, Vulnerarium Mynſichti, Camphora, Antimonium Diaphoreticum, Oculi Cancri, Flor. & Lac Sulphuris, Myrrh. Mumia Alexandr. Herba Agrimon, Chærefol. Hederæ terreſtris Flor. Hyper. &c. & ex his parata varia.

§. XXXIV.

§. XXXIV.

Ubi ſanguis effunditur, vel ſolum ſtagnat, reliqvus in vaſis ſuis neceſſariò vappeſcit, ut partem læſam vegetare, & hiatus vel rupturas ſupplere nequeat, ideò in ſpecie quoque tùm opus eſt vulnerariis balſamicis ſulphureis, quæ partes ſanguinis & ſeri oleoſas potiſſimum reſtituunt, gluten neceſſarium & γλίσχρον neceſſarium ſuppeditant & calorem nativum roborant, qualia quidem inter reſolventia jam tùm laudavimus.

§. XXXV.

His ipſis quoque caveri vel minui poterit læſæ & vicinarum partium, inflammatio, aliàs à quibuscunque ferè inſeparabilis vulneribus; modò æger ſimul ad blandam Diaphoreſin vel ſudorem diſponatur per vices, quantum vires ferunt, & hæmorrhagiæ urgentes permittunt. Unicus enim & præcipuus in vulneribus poſt hæmorrhagias ſuppreſſas, ſcopus eſt, inflammationem arcere, utpote quô ſimul gangrænæ, ulcerationis, aliorumque mille ſymptomatum, imò ipſius mortis metus tollitur.

§. XXXVI.

Sed inter præcipua citò quoque reſpiciendæ ſunt vires ægri, ne propter læſiones tàm graves & effuſiones ſanguinis citiùs quàm vulnus conſolidari poſſit, deficiant. Hæ igitur conferventur & reſtaurentur confortantibus, ſive cordialibus vulgò dictis, non quidem promiſcue omnibus ſed admodū temperatis, terreis potiſſimum, balſamicis, amaris, ſubacidis & mucilaginoſis, quæ ſpiritus & ſanguinem à nimia diſſolutione cohibent,

bent, concentrant & ſtabiliunt, quô ſine ferè ſufficiunt pulveres ſtyptici, abſorbentes, Bezoardici cum aquis, emulſionibus, conſervis aliisque vehiculis temperatioribus propinati.

§. XXXVII.

Alvi ſuppreſſio ne inflammationes vel ſtagnationes ſanguinis augeat, corrigitur prudenter Clyſteribus emollientibus & abſtergentibus; quos propterea omnibus vulneratis ſeriò commendat *Langius Miſcell. Curioſor.* Omiſſis præterea omnibus purgantibus & irritantibus ne ullô modô ſanguinis diſſolutio & commotio concitari poſſit. Pari ratione etiam reliquis ſymptomatibus pro diverſitate læſionum, Temperamentorum, Ætatum, aliarumque circumſtantiarum ſatisfaciendum.

§. XXXVIII.

Reſtaret ergo ſolùm Diætæ regimen prolixius adhuc perſequendum, niſi idem aliis vulneribus quoque eſſet commune. His enim præcipuè profundioribus, omnem aërem frigidum & inten-ſe calidum, potum generoſum & calidiorem, cibos acidos, acres, ſalſos pingues, Animi pathemata graviora & ſimilia nocere, notum eſt, quàm quod notiſſimum. Ideoque filum abrumpimus, & DEO pro conceſſis largiter viribus grates decernimus immortales.

COR-

CORROLARIA.

I.

AEris portio ſubtilior ſanguini communicatur, quia colorem acquirit alium ſanguis in vena pulmonali.

II.

Aer non refrigerat; ſed calefacit, hinc quò major eſt inſpiratio, uti in motu & exercitio, eò major adeſt calor.

III.

Pus non oritur ex præcipitatione ſanguinis beneficio acidi & alcali facta, ſed nihil aliud eſt, quam ſuccus nutritius oleoſus, ab acido ulceris fermento corruptus & albo imbutus colore, non ſecus ac oleum olivarum cum aceto vel ſolutione lithargyrii mixtum ac conquaſſatum album evadit.

IV.

IV.

Adſtringentia & ſtyptica, motumque ſanguinis retardantia intempeſtivè adhibita, non rarò in ingens periculum ægros præcipitant & hæmorrhagiam largiorem efficiunt.

V.

Venæ ſectio in Febribus malignis utilis eſt.

VI.

Quando ſanguis abundat, & majus ſpatium affectat, ſi ordinariæ ejus evacuationes ſunt ſuppreſſæ, ſi vires præſentes ſunt, & atrociſſimus dolor, ad partem dolentem affluxus, Venæ ſectio ſacra eſt anchora.